

ვეტერინარული სახელმწიფო კონტროლის 2018 წლის პროგრამა

მუხლი I. შესავალი

1. აღნიშნული პროგრამა შემუშავებულია საქართველოს კანონის „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად და წარმოადგენს ვეტერინარული სახელმწიფო კონტროლის 2018 წლის სამოქმედო გეგმას.
2. ვეტერინარული სახელმწიფო კონტროლი მოიცავს სახელმწიფო პროგრამით გათვალისწინებული დაავადებების ლაბორატორიულ კონტროლს (დიაგნოსტიკურ გამოკვლევებს), მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონლის სადგომის/დროებითი სადგომის კონტროლს, ცხოველის დაკვლისწინა და დაკვლისშემდგომ შემოწმებაზე კონტროლს, ფერმებში ცოცხალი ცხოველებიდან აღებულ ნიმუშებში ზოგიერთი ნივთიერების (სუბსტანციის) გამოყენებაზე კონტროლს, ვეტერინარულ-ფარმაციის სფეროში ბიზნესოპერატორების საქმიანობის კონტროლს, ცოცხალი ცხოველებით მოვაჭრე აგრარული ბაზრების/ბაზრობების კონტროლს და სხვა ვეტერინარული ღონისძიებების განხორციელებაზე კონტროლს.
3. პროგრამით გათვალისწინებული ღონისძიებები მიმართულია ცხოველთა ჯანმრთელობის შესანარჩუნებლად, ინფექციური დაავადებების გამოვლენისა და უმოკლეს ვადებში ლიკვიდაციისათვის, მოსახლეობის ზოონოზური დაავადებებისაგან დაცვისათვის, ასევე დაკმაყოფილდეს მომხმარებელთა მოთხოვნილება უვნებელ ცხოველურ პროდუქტებსა და ხარისხიან ვეტერინარულ პრეპარატებზე.

მუხლი II. პროგრამის საფუძვლები

1. პროგრამის განხორციელების სამართლებრივი საფუძვლებია: „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის“ კოდექსი“.

„საქართველოში წარმოებული და იმპორტირებული ვეტერინარული პრეპარატების სახელმწიფო რეგისტრაციის და სახელმწიფო კონტროლის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 7 ივლისის № 327 დადგენილება.

„მსხვილფეხა საქონლის იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციისა და მათი სადგომების დროებითი სადგომის რეგისტრაციის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 31 დეკემბრის № 764 დადგენილება.

„წვრილფეხა საქონლის იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციისა და მათი სადგომების დროებითი სადგომის რეგისტრაციის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 27 მაისის № 228 დადგენილება.

„ღორის იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციისა და მისი სადგომის რეგისტრაციის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 13 დეკემბრის №548 დადგენილება.

„ცხოველთა გადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ-საკარანტინო ღონისძიებათა განხორციელების წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 14 ივლისის № 348 დადგენილება.

„სეზონურ სამოვრებზე ცხოველთა გადარეკვის ვეტერინარულ-სანიტარიული წესის“ დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №422 დადგენილება.

„აგრარულ ბაზრებზე/ბაზრობებზე სურსათისა და ცხოველის რეალიზაციის წესის“ დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №417 დადგენილება.

„ფრინველის გრიპის დიაგნოსტიკის სახელმძღვანელოს დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 30 დეკემბრის №637 დადგენილება.

„ღორის აფრიკული ჭირის (ცხელების) დიაგნოსტიკის სახელმძღვანელოს დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 7 ნოემბრის №496 დადგენილება.

„ღორის კლასიკური ჭირის დიაგნოსტიკის სახელმძღვანელოს დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 8 ნოემბრის №498 დადგენილება.

„პროფილაქტიკური კარანტინის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 3 თებერვლის №59 დადგენილება.

თევზები №636 „თევზის ვირუსული ჰემორაგიული სეპტიცემიისა (VHS) და სისხლმზადი ქსოვილის ინფექციური ნეკროზის (IHN) გამოვლენისა და დადასტურებისთვის ნიმუშის აღების გეგმებისა და დიაგნოსტიკის მეთოდების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 30 დეკემბრის №636 დადგენილება.

„ცოცხალ ცხოველებსა და ცხოველური წარმოშობის სურსათში ზოგიერთი ნივთიერებისა (სუბსტანციის) და მათი ნარჩენების მონიტორინგის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 18 იანვრის №22 დადგენილება და სხვა ნორმატიული აქტები.

2. სახელმწიფო კონტროლის განსახორციელებლად საჭირო თანხები ანაზღაურდება სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებებიდან.

მუხლი III. პროგრამის მიზნები

პროგრამის მიზნებია:

- ა) ქვეყნის ტერიტორიის დაცვა გადამდები დაავადებების შემოჭრისა და გავრცელებისაგან;
- ბ) ცხოველთა ჯანმრთელობის (ვეტერინარული კეთილსაიმედობის) მიღწევა/შენარჩუნება;
- გ) ზოონოზური დაავადებებისგან ადამიანთა დაცვა და მათი გამოვლენის მინიმუმამდე შემცირება;
- დ) ფერმერულ მეურნეობებსა და ოჯახურ წარმოებაში ცხოველთა ინფექციური დაავადების გავრცელებით გამოწვეული ეკონომიკური ზარალის და საერთაშორისო ვაჭრობაში შეზღუდვების თავიდან აცილება;
- ე) საქართველოს ვეტერინარულ-ფარმაცევტულ ბაზარზე ვეტერინარული პრეპარატების მიმოქცევის (წარმოების, შენახვის, რეალიზაციის, გამოყენების) მდგომარეობის შესწავლა, დარღვევების გამოვლენა და მათი აღმოფხვრა;
- ვ) ცხოველთა იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციის სისტემის დანერგვა. სადგომის/დროებითი სადგომის შესახებ არსებული სიტუაციის შესწავლა. მონაცემთა ელექტრონული ბაზის სრულყოფა-მონაცემების განახლება, ცხოველთა მიკვლევადობის გაუმჯობესება;
- ზ) ცოცხალ ცხოველებში ზოგიერთი ნივთიერების (სუბსტანციის) გამოყენების დადგენა, ნარჩენების არსებობის მიზეზების გამოვლენა და შესწავლა-გამოკვლევა;

თ) მომხმარებლისათვის ცხოველური წარმოშობის უვნებელი სურსათის მიწოდების უზრუნველყოფა;

ი) ცხოველთა ჯანმრთელობაზე კონტროლის განხორციელება, მათ შორის გადაადგილების დროს მათზე ზედამხედველობა.

მუხლი IV. პროგრამის განხორციელების უფლებამოსილება

1. ვეტერინარულ სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებენ სააგენტოს უფლებამოსილი პირები (ვეტერინარი).

2. სახელმწიფო კონტროლის განხორციელებისას საქართველოს კანონით „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსი“ დადგენილი მოთხოვნების დარღვევაზე სამართალდამრღვევს აღნიშნული კოდექსის 64-ე - 74²-ე მუხლების შესაბამისად სააგენტოს უფლებამოსილი პირი გამოიწერს საჯარიმო ქვითარს, რომელიც იმავდროულად არის ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის შესახებ ოქმი.

მუხლი V. სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების მექანიზმები

1. ინსპექტირება განხორციელდება:

ა) ვეტერინარული პრეპარატების დამამზადებელ საწარმოში;

ბ) ვეტერინარული პრეპარატების საბითუმო ვაჭრობის ობიექტში;

გ) ვეტერინარულ აფთიაქში;

დ) ვეტერინარულ სამკურნალოში (კლინიკა);

ე) ვეტერინარულ-კოსმეტიკურ კაბინეტში;

ვ) მსხვილფეხა, წვრილფეხა საქონლის და ღორის სადგომში/დროებით სადგომში;

ზ) ცოცხალი ცხოველებით მოვაჭრე აგრარულ ბაზრებში/ბაზრობებში.

2. მონიტორინგის დროს განხორციელდება: ზოგიერთი ნივთიერებისა (სუბსტანციის) და მათი ნარჩენების დასადგენად, ვეტერინარული პრეპარატების ნიმუშების აღება, ვეტერინარული პრეპარატების მარკირების შემოწმება, ცხოველის ჯანმრთელობის დადგენა, რისკის შეფასება, ვეტერინარული სამსახურისა და ცხოველთა ჭერის საქმიანობისათვის საჭირო საქართველოში სპეციალური კონტროლისადმი დაქვემდებარებული ნივთიერებების გამოყენების წესით დადგენილი მოთხოვნების შესრულების შემოწმება.

3. ზედამხედველობა განხორციელდება: ცხოველის დაკვლისწინა და დაკვლის შემდგომ პროცესებზე; საკარანტინო ღონისძიებების განხორციელებაზე; გადამდები დაავადებებისა

და მასობრივი არაგადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო ღონისძიებების განხორციელებაზე; არარეგისტრირებული, ფალსიფიცირებული, ვადაგასული და გამოსაყენებლად უვარგისად მიჩნეული ვეტერინარული პრეპარატების განადგურებაზე; ცხოველური ნარჩენების შეგროვებაზე, უტილიზაციასა და განადგურებაზე; ცხოველთა გადაყვანა-გადარეკვის (მათ შორის, სეზონურ სამოვრებზე) მიმდინარეობაზე; უვარგისად მიჩნეული ცხოველის საკვების განადგურებაზე; ბიზნესოპერატორის მიერ სააგენტოს მითითებების შესრულებაზე.

4. დოკუმენტური შემოწმება განხორციელდება ინსპექტირებისა და მონიტორინგის დროს, ასევე, დამოუკიდებლად.

5. ნიმუშის აღების დროს განხორციელდება ორგანოლეპტიკური, მიკრობიოლოგიური, პარაზიტოლოგიური, ტოქსიკოლოგიური, ფიზიკურ-ქიმიური, რადიოლოგიური, დაავადებების ან/და სხვა მაჩვენებლების გამოკვლევა, რათა განისაზღვროს ცხოველის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობისათვის, ადამიანის ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისათვის მოსალოდნელი რისკი. ნიმუშის აღება შეიძლება განხორციელდეს ინსპექტირების, ზედამხედველობის, მონიტორინგის დროს ან დამოუკიდებლად.

მუხლი VI. სახელმწიფო კონტროლის განხორციელება

1. ვეტერინარული პრეპარატების ნიმუშების კვლევა - კვლევა პირველად განხორციელდა 2013 წელს, როდესაც კვლევას დაექვემდებარა დარეგისტრირებული პრეპარატების საერთო რაოდენობის 25%. მიღებული შედეგებიდან გამომდინარე გაირკვა, რომ ლაბორატორიული კვლევისას პრეპარატებში ხარისხის დარღვევების შემთხვევები მცირეა, შესაბამისად, შემდგომ წლებში უფრო მეტად ყურადღება გამახვილდა ბიზნესოპერატორების ინსპექტირებაზე. 2013 წლამდე სულ დარეგისტრირებული იქნა 711 პრეპარატი, შესაბამისად, 2014 წლისათვის დაიგემა 180 პრეპარატის (25%) ხარისხის ლაბორატორიული მონიტორინგი, აქედან, დარღვევა აღმოჩნდა მხოლოდ 5 პრეპარატში (3%). 2014 წლამდე სულ დარეგისტრირებული იქნა 991 პრეპარატი, შესაბამისად 2015 წლისათვის დაიგემა 200 პრეპარატის (20%) ხარისხის ლაბორატორიული მონიტორინგი. აქედან დარღვევა აღმოჩნდა მხოლოდ 2 პრეპარატში (1%). 2015 წლის 1 სექტემბრამდე სულ დარეგისტრირებული იქნა 1175 პრეპარატი, შესაბამისად 2016 წლისათვის დაიგემა 200 პრეპარატის (17%) ხარისხის ლაბორატორიული მონიტორინგი, აქედან დარღვევა აღმოჩნდა 5 პრეპარატში (2,5%) და დაჯარიმდა 2 ობიექტი ბიზნესოპერატორად დაურეგისტრირებლობის გამო. 2017 წლის

განმავლობაში განხორციელდა 250 ობიექტის ინსპექტირება (ვეტ-აფთიაქები, ვეტ სამკურნალოები, ვეტ-პრეპარატის დამამზადებელი საწარმოები, საბითუმო ვაჭრობის ობიექტები და სხვა), რაც არსებული კონტროლქვემდებარე ობიექტების 53% შეადგენს; რეგიონებში არსებული ობიექტების თანაფარდობის მიხედვით განხორციელდა ვეტერინარული პრეპარატების 227 ნიმუშის (მათ შორის 2 ნიმუში არაგეგმიური ინსპექტირებისას) აღება და ლაბორატორიული გამოკვლევა, რაც დარეგისტრირებული პრეპარატების 20%-ს შეადგენს; აქედან დარღვევა აღმოჩნდა 4 პრეპარატში. სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული პრეპარატების გამოყენების წესის დაცვაზე შემოწმებული იქნა 12 სამონიტორინგო ობიექტი. რეგისტრაციის გარეშე ბიზნესოპერატორად საქმიანობის გამო დაჯარიმდა 3 ობიექტი. მათ შორის 2 ობიექტი 500-500 ლარის ოდენობით, ხოლო მე-3 მცირე ბიზნესის სტატუსის მქონე 100 ლარის ოდენობით.

2018 წლის განმავლობაში განხორციელდება სავარაუდოდ 267 ობიექტის შემოწმება (ვეტ-აფთიაქები, ვეტ სამკურნალოები, ვეტ-პრეპარატის დამამზადებელი საწარმოები, საბითუმო ვაჭრობის ობიექტები და სხვა), რაც არსებული კონტროლქვემდებარე ობიექტების 55% შეადგენს; რეგიონებში არსებული ობიექტების თანაფარდობის მიხედვით გეგმურად განხორციელდება 228 ნიმუშის შესყიდვა და ლაბორატორიული გამოკვლევა, რაც დარეგისტრირებული პრეპარატების 20%-ს შეადგენს; არაგეგმიური ინსპექტირების განხორციელების საჭიროების შემთხვევისათვის გათვალისწინებულია სავარაუდოდ 5 ქიმიურ-ფარმაცევტული პრეპარატის ნიმუშის შესყიდვა და ლაბორატორიული გამოკვლევა. სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული პრეპარატების გამოყენების წესის დაცვაზე შემოწმებული იქნება ყველა დარეგისტრირებული სამონიტორინგო ობიექტები (100%).

2. მონიტორინგი ცხოველთა ჯანმრთელობაზე (ვაქცინაცია, ნიმუშების აღება) - მონიტორინგი ეტაპობრივად განხორციელდება ცხოველთა ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესწავლის, დაცვის და რისკის შეფასების მიზნით შემდეგ დაგეგმილ ღონისძიებებზე:

- ბრუცელოზის პოსტვაქცინალური ანტისხეულების აღმოჩენა - 700 ნიმუში;
- ცოფზე პოსტვაქცინალური ანტისხეულების აღმოჩენა – 300 ნიმუში;
- თურქულის არასტრუქტურული პროტეინის (NSP ანტისხეული) აღმოჩენა – 5,000 ნიმუში;
- თურქულის სტრუქტურული პროტეინის (SP ანტისხეული) აღმოჩენა – სავარაუდოდ 1,000 ნიმუში;

- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირის პოსტვაქცინალური ანტისხეულების აღმოჩენა - 100 ნიმუში.

ა) თურქული (Food and Mouth Disease) - წყვილჩლიქიანი შინაური და გარეული ცხოველების მაღალკონტაგიოზური, განაკუთრებით საშიში პათოგენით გამოწვეული ვირუსული ინფექციური დაავადებაა, რომელიც ხასიათდება ცხელებით, პირის ღრუს ლორწოვანი გარსის, ცურის, კანის და ჩლიქთაშორის ნაპრალის აფტოზური დაზიანებით. თურქული ფიქსირდება საქართველოს სამხრეთით, სამხრეთ-აღმოსავლეთითა და ჩრდილოეთით მდებარე ქვეყნებში. გასულ წლებში ახალი ეპიდემიებით გამოწვეული კერები დაფიქსირდა თურქეთსა და სომხეთის რესპუბლიკაში. ამასთანავე საქართველოში თურქულის დაავადების შემოჭრა/გავრცელების რისკი მაღალია ქვეყნის, სატრანზიტო ფუნქციიდან და მეცხოველეობის გაძღოლის არსებული მომთაბარე სისტემიდან გამომდინარე. საზღვრისპირა ტერიტორიებზე არსებულ ზამთრისა და ზაფხულის სამოვრებზე ცხოველთა მიგრაციის პერიოდში ასობით ათასი პირუტყვი გადაადგილდება სხვადასხვა მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ტერიტორიების გავლით რამოდენიმე ასეულ კილომეტრზე, რა დროსაც ხდება მათი უშუალო კონტაქტირება აბორიგენ პირუტყვთან. ასევე რისკის კატეგორიას მიეკუთვნება დროებით ოკუპირებული არაკონტროლირებადი ტერიტორიები, (2011 წელს სამაჩაბლოს, ე.წ „სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის“ ტერიტორიაზე დაფიქსირებული იყო თურქულის შემთხვევა). ქვეყანაში ვირუსის ცირკულაციაზე მიუთითებს წინა წლებში ჩატარებული არასტრუქტურულ (NSP) ცილებზე კვლევების შედეგები. ვინაიდან დაავადება არის მაღალკონტაგიოზური ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, არსებობს საქართველოს ტერიტორიაზე მისი შემოჭრისა და დაავადების ამთვისებელ არაიმუნიზირებული ცხოველების შემთხვევაში სწრაფი და ფართო გავრცელების რეალური საშიშროება, რაც მნიშვნელოვან ეკონომიურ ზარალს მიაყენებს ცხოველთა მეპატრონეებს, ფერმერებს და გამოიწვევს მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოების მკვეთრ შემცირებას. ამასთანავე ქვეყანას საერთაშორისო და ქვეყნის კანონმდებლობით დაეკისრება ვალდებულება გაატაროს საკარანტინო-შემზღუდავი და სალიკვიდაციო ღონისძიებები, რაც დაკავშირებული იქნება დიდ ფინანსურ დანახარჯებთან. დაავადების აღმოფხვრამდე შეიზღუდება ექსპორტი და ტრანზიტი, რაც შეაფერხებს საერთაშორისო ვაჭრობას. ყოველივე

ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე თურქულის რისკზე დაფუძნებული სტრატეგიის (RBSP) შესაბამისად რისკის ზონებში, ვაქცინის ინსტრუქციის თანახმად წლის პირველ და მეორე ნახევარში ვაქცინირებული (მათ შორის მოზარდი პირუტყვის რევაქცინაციის ჩათვლით) იქნება სავარაუდოდ 1 200 000 სული მსხვილფეხა და 1 380 000 სული წვრილფეხა პირუტყვი.

ბ) ჯილეხი (Anthrax) - განაკუთრებით საშიში პათოგენით გამოწვეული ზოონოზური ინფექციური დაავადებაა. ჯილეხით ავადდება მრავალი სახის შინაური და გარეული ცხოველი, აგრეთვე ადამიანი. გასულ წლებში ცხოველებში ლაბორატორიულად დაფიქსირდა: 2009 წელს 12 შემთხვევა, 2010 წელს-8, 2011 წელს-31, 2012 წელს-36, 2013 წელს - 40, 2014 წელს-19, 2015 წელს-29, 2016 წელს-17, ხოლო 2017 წელს 12 თვის არასრული მონაცემებით-15 შემთხვევა. ჯილეხით დაავადდა: 2009 წელს 38 ადამიანი, 2010 წელს-28, 2011 წელს-81, 2012 წელს-142, 2013 წელს-143, 2014 წელს-57, 2015 წელს-57, 2016 წელს-27, ხოლო 2017 წელს პირველადი მონაცემებით-33 ადამიანი (მათ შორის 2 ლეტალური შედეგით). ცხოველის დაავადების ყოველი ახალი შემთხვევა ქმნის ახალ ნიადაგობრივ კერას, რომელიც რისკის მატარებლად რჩება ათეულობით წელი. დაავადება იწვევს დიდ ეკონომიურ ზარალს ცხოველთა მეპატრონეებსა და ფერმერებში, რაც გამოიხატება დაავადებული ცხოველების სიკვდილიანობით, დაავადების კერებში სალიკვიდაციო ღონისძიებების გატარებაზე გაწეული ხარჯებით (იძულებითი აცრები, დეზინფექციები, დაცემული ცხოველების განადგურება და ა.შ.). დაავადებული ცხოველების და მათგან მიღებული ცხოველური პროდუქტებით ასევე შესაძლებელია დაავადდნენ ადამიანებიც. ეროვნული სააგენტოს მიერ 2012 წლიდან განხორციელებული სპეციფიკური ღონისძიებების შედეგად ცხოველებსა და ადამიანებში შეინიშნება დაავადების გამოვლინების კლების ტენდენცია, თუმცა 2017 წელს საქართველოს რიგ რაიონებში აღინიშნა დაავადების გამოვლინებები ისეთ, ტერიტორიებზე, სადაც წინა წლებში იგი არ ფიქსირდებოდა. ცხოველების და შესაბამისად, ადამიანების დაავადების პრევენციის მიზნით და მოსალოდნელი საფრთხეების გათვალისწინებით (ჯილეხზე ისტორიულად არაკეთილსაიმედო ტერიტორიები, ჯანდაცვის ორგანოების მონაცემებით ადამიანების დაავადების ფაქტების არსებობა, გადასარეკი ტრასის და მიმდებარე დასახლებულ პუნქტებში/ფერმებში არსებული ცხოველები, მუნიციპალიტეტებში სადაც ეპიზოოტიური სიტუაცია გართულებულია) 2018 წელს ჩატარდება სავარაუდოდ 360 000 სული მსხვილფეხა, 575 000 სული წვრილფეხა პირუტყვისა

და 3 500 სული კენტკლიქიანი ცხოველის ჯილეხის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია (მათ შორის ვაქცინის ინსტრუქციის თანახმად მოზარდის რევაქცინაციის ჩათვლით).

გ) ცოფი (Rabies) – ზოონოზური, უკურნებელი ვირუსული ინფექციური დაავადებაა. ცოფით ავადდება ყველა თბილისისხლიანი ცხოველი, აგრეთვე ადამიანი. ინფექციის გავრცელების ძირითადი წყაროა: ძაღლი, კატა და სხვა სახეობის ხორცისმჭამელი ცხოველები, ამიტომ მნიშვნელოვანია ცოფთან ბრძოლის კომპლექსურ ღონისძიებათა გატარება, მათ შორის ცოფის ამთვისებელი შინაური ბინადარი ცხოველების (ძაღლი, კატა) ვაქცინაცია. გასულ წლებში ცხოველებში ლაბორატორიული გამოკვლევებით დაფიქსირდა: 2009 წელს ცოფით დაავადების 153 შემთხვევა, 2010 წელს-97 შემთხვევა, 2011 წელს-69 შემთხვევა, 2012 წელს-135 შემთხვევა, 2013 წელს-116 შემთხვევა, 2014 წელს-119 შემთხვევა, 2015 წელს-103 შემთხვევა, 2016 წელს-53 შემთხვევა, ხოლო 2017 წლის 12 თვის არასრული მონაცემებით-40 შემთხვევა. ცოფით (ჰიდროფობიით) გარდაცვლილია: 2009 წელს - 6 ადამიანი, 2010 წელს - 5, 2011 წელს - 3, 2012 წელს - 3, 2013 წელს - 4, 2014 წელს - 4, ხოლო 2015-2017 წლებში ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევას ადგილი არ ჰქონია. დაავადებას აქვს როგორც ეკონომიკური, ასევე სოციალური მნიშვნელობა. 2014 წლიდან განხორციელებული ინტენსიური სპეციფიკური ღონისძიებების შედეგად აღინიშნება პოზიტიური შედეგებისა და ეპიზოოტიური და ეპიდემიოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება. 2018 წელს ცოფის დაავადებაზე ზედამხედველობის განხორციელების მიზნით ვაქცინაცია (ინსტრუქციის შესაბამისად) ჩატარდება ქვეყნის მაშტაბით სავარაუდოდ 260 000 სულ ძაღლსა და კატას. აგრეთვე განხორციელდება ცხოველების მიერ ადამიანის ცხოველების დაკბენის შემთხვევაში, დამკბენ ცხოველზე 10 დღიანი ვეტერინარული ზედამხედველობა.

დ) მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარული დერმატიტი (Lumpy Skin Disease) - ვირუსული ინფექციური დაავადებაა. 2014 წელს დაავადების შემთხვევები აღინიშნა აზერბაიჯანის რესპუბლიკასთან მოსაზღვრე მუნიციპალიტეტებში. უკანასკნელ პერიოდში ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) ოფიციალურ ინფორმაციაზე დაყრდნობით მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარული დერმატიტი დაფიქსირებულია საქართველოს მოსაზღვრე თურქეთის, აზერბაიჯანის, სომხეთის რესპუბლიკებში და რუსეთში მათ შორის ჩრდილოეთ კავკასიის რესპუბლიკებში. ხოლო 2015-2016 წლებში მნიშვნელოვნად გაფართოვდა მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარული დერმატიტის

გამოვლინების არეალი და მან მოიცვა აღმოსავლეთ ევროპის რიგი ქვეყნები: საბერძნეთი, მაკედონია, ალბანეთი, ბულგარეთი, მონტენეგრო, სერბეთი. 2017 წელს დაავადების გამოვლინებებს ადგილი ქონდა ასევე აფხაზეთის დროებით ოკუპირებულ ტერიტორიაზეც. აღნიშნულმა ვითარებამ გარკვეულწილად ზეგავლენა იქონია ჩვენი ქვეყნის ჩრდილო და დასავლეთ რეგიონების რიგ სოფლებზე. დაავადებას ახასიათებს დიდი ეკონომიკური ზარალი, რაც გამოიხატება დაავადებული ცხოველების სიკვდილიანობით და ცხოველური პროდუქტების ხარისხობრივი მაჩვენებლების გაუარესებით და რაოდენობრივი კლებით. ამ ეტაპზე არსებული ეპიზოოტიური სიტუაციიდან და მოსალოდნელი საფრთხიდან გამომდინარე მაღალი რისკის ზონებში (იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი, გურია, სამეგრელო-ზემო სვანეთი და ეპიზოოტიური სიტუაციის შეცვლის შემთხვევაში შესაბამისი რეგიონები) 2018 წელს განხორციელდება სავარაუდოდ 150 000 სული მსხვილფეხა პირუტყვის ვაქცინაცია (ინსტრუქციის შესაბამისად). აგრეთვე გათვალისწინებულია ვაქცინის რეზერვის შექმნა, საიდანაც გარკვეული რაოდენობის ვაქცინები შესაძლებელია გადაცემული იქნას ოკუპირებული აფხაზეთის ტერიტორიაზე პირუტყვის ვაქცინაციის მიზნით.

ე) ცხვრისა და თხის ყვავილი (Sheep and Goat Pox) - ვირუსული ინფექციური დაავადებაა. მეცხვარეობაში იწვევს დიდ ეკონომიკურ ზარალს, რაც გამოიხატება პროდუქტიულობის დაქვეითებით, სიკვდილიანობით, განსაკუთრებით მოზარდ ცხოველებში და დაავადებული ცხოველების მკურნალობაზე გაწეულ ხარჯებში. ეროვნული სააგენტოს მიერ 2014 წლიდან განხორციელებული სპეციფიკური ღონისძიებების შედეგად ცხოველებში დავადების კლინიკური გამოვლინება ამ ეტაპისთვის აღარ შეინიშნება. 2018 წელს შეიქმნება ვაქცინის რეზერვი, რომელიც (ინსტრუქციის თანახმად) გამოყენებული იქნება რისკების შესაბამისად.

ვ) წვრილფეხა პირუტყვის ჭირი (Peste des Petits Ruminants – PPR) - ვირუსული ინფექციური დაავადებაა, რომელსაც ახასიათებს სწრაფი გავრცელება და მაღალი სიკვდილიანობა (დაახლოებით 50-100%) განსაკუთრებით მოზარდში, რის გამოც მეცხვარეობაში იწვევს დიდ ეკონომიკურ ზარალს. ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) ოფიციალურ ინფორმაციაზე დაყრდნობით დაავადება დაფიქსირებულია თურქეთის და ირანის რესპუბლიკაში. დაავადება ქვეყანაში დაფიქსირდა 2016 წელს თბილისის მიმდებარე სოფლებში (ვარკეთილის მეურნეობა, პატარა ლილო). დაავადების მაღალკონტაგიოზურობიდან გამომდინარე 2016 წელს ჩატარებული იქნა

წვრილფეხა პირუტყვის მასიური ვაქცინაცია და მოზარდის რევაქცინაცია ძირითადად ქვეყნის აღმოსავლეთ რეგიონებში. დაავადების განმეორებითი ეპიდემიების თავიდან აცილების მიზნით 2017 წელს ვაქცინაცია ჩატარდა მოზარდ წვრილფეხა პირუტყვს ქვეყნის აღმოსავლეთ რეგიონებში, სადაც ინტენსიურად განვითარებულია მეცხვარეობა და მისი გაძლიერების მომთაბარე სისტემა, 2018 წელს ვაქცინირებული იქნება 300 000 სული წვრილფეხა (ძირითადად მოზარდი) პირუტყვი, საჭიროების შემთხვევაში (ინსტუქციის შესაბამისად) აგრეთვე ჩატარდება პირუტყვის რევაქცინაცია.

ზ) ბრუცელოზი (Brucellosis) - ქრონიკულად მიმდინარე ინფექციური დაავადებაა, რომელიც ცხოველებში ხასიათდება აბორტებით, მომყოლის შეჩერებით, ენდომეტრიტებით და აღწარმოებითი უნარის მოშლით. ბრუცელოზით ავადდება მრავალი სახის ცხოველი, აგრეთვე ადამიანიც, შესაბამისად დაავადებას გააჩნია სოციალური მნიშვნელობა. ადამიანებში ეს დაავადება მიმდინარეობს მძიმედ და რთულად განკურნებადი. გასულ წლებში ადამიანებში ლაბორატორიულად დაფიქსირდა: 2009 წელს 173 შემთხვევა, 2010 წელს -199, 2011 წელს-166, 2012 წელს-134, 2013 წელს-179, 2014 წელს -246, 2015 წელს -204, ხოლო 2016 წელს 189 შემთხვევა.

2018 წელს ბრუცელოზის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია (ინსტუქციის შესაბამისად) ჩატარდება სავარაუდოდ 400 000 სულ მსხვილფეხა და 200 000 სულ წვრილფეხა პირუტყვს. ღონისძიებები განხორციელდება გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) ექსპერტების რეკომენდაციების გათვალისწინებით.

თ) ტუბერკულოზი (Tuberculosis) - მრავალი სახის ცხოველისა და ფრინველის ქრონიკულად მიმდინარე ინფექციური დაავადებაა, ავადდება ადამიანიც. დაავადებას აქვს როგორც ეკონომიური ასევე სოციალური მნიშვნელობა. 2008 წლის შემდგომ მიმდინარე წელს პირველად განხორციელდა ქვეყნის აღმოსავლეთ რეგიონის რიგ მუნიციპალიტეტებში მსხვილფეხა პირუტყვის ტუბერკულინიზაცია. 12 თვის არასრული ინფორმაციით დადებითად მორეაგირე გამოვლინდა 18 სული. უცხოელი ექსპერტების რჩევით, ამ ეტაპზე დაავადებაზე ზედამხედველობა გაგრძელდება ცხოველთა სასაკლაოებში, ტუბერკულოზზე საექვო ცხოველების ნიმუშები გამოკვლეული იქნება ლაბორატორიულად. დაავადებული ცხოველების მიკვლევადობის შემდგომ მოხდება საექვო ნახირების ალერგიული მეთოდით კვლევა (ტუბერკულინიზაცია).

ი) ყირიმ კონგოს ჰემორაგიული ცხელება (Crimean Congo Hemorrhagic Fever) -ცხოველისა და ადამიანის ვირუსული დაავადებაა, რომელიც ადამიანებში მძიმედ მიმდინარეობს. ყირიმ კონგოს ჰემორაგიული ცხელებით დაავადებულ ცხოველს კლინიკური ნიშნები არ აღენიშნება, მაგრამ ვირემიის პერიოდში დაავადების გამავრცელებელია. დაავადება ძირითადად ვრცელდება ტკიპების (Hyalomma სახეობა) საშუალებით, რომელთაც შეხება ჰქონდათ დაავადებულ ცხოველთან. ტკიპამ ჯერ უნდა უკბინოს დაავადებულ ცხოველს (მსხვილფეხა, წვრილფეხა პირუტყვი და სხვა) რომლებიც ინფექციის ძირითად რეზერვუარს წარმოადგენენ და შემდეგ ადამიანს. ადამიანებში ლეტალობა 40% აღწევს. გასულ წლებში ადამიანებში ლაბორატორიულად დაფიქსირდა: 2012 წელს 1 შემთხვევა, 2013 წელს-13, 2014 წელს-25 (მათ შორის 3 ლეტალური შედეგით), 2015 წელს-8 (მათ შორის 2 ლეტალური შედეგით), 2016 წელს -4 (მათ შორის 2 ლეტალური შედეგით), ხოლო 2017 წელს-5 შემთხვევა (მათ შორის 2 ლეტალური შედეგით). როგორც სტატისტიკური მონაცემებიდან ჩანს ყოველწლიურად ფიქსირდება ადამიანის დაავადების შემთხვევები. სააგენტოს მიერ 2015 წელს ჩატარებული ღონისძიება შეიძლება ჩაითვალოს ადამიანებში დაავადების გამოვლინების კლების ერთ-ერთ მიზეზად (დაავადების შემთხვევებმა 2015 წელს 2014 წელთან შედარებით იკლო 43,4%-ით, ხოლო ლეტალობამ 25 %-ით). ყირიმ-კონგოს ჰემორაგიული ცხელების ეპიდაფეთქების მართვისა და პრევენციის მიზნით შეიქმნება ინსექტო-აკაროციდული პრეპარატის რეზერვი და ადამიანებში დაავადების დაფიქსირების შემთხვევებში ჩატარდება მსხვილფეხა პირუტყვისა და მათი სადგომების დამუშავება.

3. ცხოველთა გარეგან პარაზიტებზე დამუშავება - 2016 წლიდან დაიწყო სეზონურ სამოვრებზე ცხოველთა გადასარეკ ტრასებზე ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება (ცხოველების გასაბანებელი პუნქტების, სარწყულელების და სხვა), სადაც ჩატარებული იქნა გადასარეკი პირუტყვის ჯანმრთელობაზე ზედამხედველობა და ექტო-პარაზიტების საწინააღმდეგოდ დამუშავება. 2016 წელს არსებულ პუნქტებზე მოხდა გაზაფხულზე 16,071 მსხვილფეხა და 44,500 წვრილფეხა პირუტყვის დამუშავება, ხოლო შემოდგომით 17,231 მსხვილფეხა და 299,410 წვრილფეხა პირუტყვის. 2017 წელს არსებულ პუნქტებზე დამუშავდა გაზაფხულოზე 6,418 მსხვილფეხა და 247,373 წვრილფეხა პირუტყვი, ხოლო შემოდგომაზე წინასწარი მონაცემით 6,844 მსხვილფეხა და 368,755 წვრილფეხა პირუტყვი. 2018 წელს აღნიშნულ პუნქტებზე საგაზაფხულოდ და საშემოდგომოთ მოხდება მომთაბარე მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვის ექტო-პარაზიტების საწინააღმდეგოდ დამუშავება.

4. ცხოველთა იდენტიფიკაცია-რეგისტრაცია - 2018 წელს გაგრძელდება მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონლის იდენტიფიკაცია, დაიწყება ღორების იდენტიფიკაცია, მოხდება იდენტიფიცირებული ცხოველების და მათი სადგომების მონაცემთა ელექტრონულ ბაზაში რეგისტრაცია, ასევე განხორციელდება მსხვილფეხა, წვრილფეხა საქონლისა და ღორების სადგომის/დროებითი სადგომის ინსპექტირება იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციის ელექტრონულ ბაზაში არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით:

ა) მსხვილფეხა საქონლის სადგომის/დროებითი სადგომის არანაკლებ 1%-ისა,

სადგომის/დროებითი სადგომის შერჩევა განხორციელდება რისკის ანალიზის საფუძველზე.

ბ) წვრილფეხა საქონლის სადგომის/დროებითი სადგომის არანაკლებ 1%-ისა და იდენტიფიცირებული წვრილფეხა საქონლის სულადობის არანაკლებ 1,5%-ისა. სადგომის/დროებითი სადგომის შერჩევა განხორციელდება რისკის ანალიზის საფუძველზე.

გ) ღორის სადგომის არანაკლებ 1%-ისა. სადგომის შერჩევა განხორციელდება რისკის ანალიზის საფუძველზე.

5. სადეზინფექციო სამუშაოები, ვაქცინების, საწვავის, და სხვა მატერიალური ფასეულობების რეზერვი-მუშაკების დაქირავება: დაავადებული და დაავადებით დაცემული ცხოველი წარმოადგენს ინფექციის გავრცელების რისკს. აღმძვრელის გარემოში მოსპობის მიზნით ასეთი ცხოველების სადგომებისა და დაცემის ადგილებში განხორციელდება შესაბამისი სადეზინფექციო სამუშაოები.

განსაზღვრულ დაავადებებზე (თურქული, ჯილეხი, ცოფი, ნოდულარული დერმატიტი, ცხვრისა და თხის ყვავილი, წვრილფეხა პირუტყვის ჭირი, წვრილფეხა პირუტყვის ბრუცელოზი და სხვა) შეიქმნება ვაქცინების, დიაგნოსტიკუმის, საყურე ნიშნების, ინსექტო-აკარიციდის საწვავის, და სხვა დამხმარე მასალების რეზერვი.

ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვისა და იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციის მიზნით განსაზღვრული ღონისძიებების ჩასატარებლად მოხდება მუშაკების დროებით ხელშეკრულებით დაქირავება.

6. ფერმაში ცოცხალი ცხოველებიდან ზოგიერთი ნივთიერებისა (სუბსტანციის) და მათი ნარჩენების განსასაზღვრად ნიმუშების კვლევა - 2017 წელს „ვეტერინარული სახელმწიფო კონტროლი“-ს ქვეპროგრამის ფარგლებში ცოცხალ ცხოველებში (ბიოლოგიური სითხეები და ქსოვილები) პირველად განხორციელდა ანაბოლური მოქმედების მქონე ნივთიერებების, აკრძალული ნივთიერებების, ვეტერინარული პრეპარატებისა და სხვა დამაბინძურებლების მონიტორინგი. გეგმის შესაბამისად აღებული იქნა 320 ნიმუში, მათ შორის 279 მსხვილფეხა პირუტყვისა და 10 წვრილფეხა პირუტყვის სისხლი, 20 ღორის სისხლი და შარდი, 10 თევზისა და 1 ფრინველის ქსოვილი. მონიტორინგის გეგმის მიხედვით ცხოველთა სახეობების შესაბამისად გამოკვლეული იქნა შვიდამდე მაჩვენებელი (ზერანოლი, ქლორამფენიკოლი, დიმეტრიდაზოლი, ფურაზოლიდონი, ფურალტადონი, ნიტროფურაზონი და ნიტროფურანტონი). მიღებული შედეგებით ყველა სინჯში (სულ 775 სინჯი) დაფიქსირდა საკვლევი ერთერთი მაჩვენებლების არსებობა კერძოდ: 320 შემთხვევაში აღმოჩნდა ქლორამფენიკოლი (41.3%), 25 შემთხვევაში - დიმეტრიდაზოლი (3.22%), 306 შემთხვევაში - ზერანოლი (39.48%), 31 შემთხვევაში - ფურაზოლიდონი (4%), 31 შემთხვევაში - ფურალტადონი (4%), 31 შემთხვევაში - ნიტროფურაზოლიდონი (4%) და 31 შემთხვევაში ნიტროფურანტოილი (4%).

2018 წელს მონიტორინგი ჩატარდება „ა“ ჯგუფის პრეპარატებზე (ლაბორატორიული შესაძლებლობების შესაბამისად):

მსხვილფეხა საქონლის ნიმუშების რაოდენობა - წინა წელს დაკლული ცხოველების საერთო რაოდენობის (სააგენტოში არსებული 2017 წლის 10 თვის მონაცემებით დაიკლა - 168 547 სული, აღნიშნული მონაცემით, 2017 წელს სავარაუდოდ დაკლული იქნება 202 255 სული მრპ). სულ გამოკვლეული უნდა იქნას არანაკლებ 0,4% (821 ნიმუში). აქედან ჯგუფი „ა“ - 0,25% (513 ნიმუში), რომელის ნახევარი (257 ნიმუში) აღებული უნდა იქნეს ცოცხალი ცხოველებისგან, მათი შენახვის ადგილზე. „ა“ ჯგუფის ნივთიერებების (სუბსტანციების) თითოეული ქვეჯგუფისათვის კონტროლი განხორციელდება ამ ჯგუფისათვის განსაზღვრული ნიმუშების საერთო რაოდენობის არანაკლებ 5%-ში (ლაბორატორიული შესაძლებლობებიდან შესაბამისად) სულ გამოკვლეული იქნება 272 ნიმუში.

ღორების ნიმუშების რაოდენობა - წინა წელს დაკლული ღორების საერთო რაოდენობის (სააგენტოში არსებული 2017 წლის 10 თვის მონაცემებით, დაკლული იქნა - 96 057 სული ღორი. აღნიშნული მონაცემით, 2017 წელს სავარაუდოდ დაკლული იქნება 115 884 სული

ლორი) სულ გამოკვლეული უნდა იქნას არანაკლებ 0,05 % (58 ნიმუში). აქედან ჯგუფი „ა“ – 0,02% (23 ნიმუში). „ა“ ჯგუფის ნივთიერებების (სუბსტანციების) თითოეული ქვეჯგუფისათვის კონტროლი განხორციელდება ამ ჯგუფისათვის განსაზღვრული ნიმუშების საერთო რაოდენობის არანაკლებ 5%-ში (ლაბორატორიული შესაძლებლობებიდან შესაბამისად) სულ სურსათის დეპარტამენტთან შეთანხმებით გამოკვლეული იქნება 20 ნიმუში;

ცხვრებისა და თხების ნიმუშების რაოდენობა - წინა წელს 3 თვეზე მეტი ასაკის დაკლული ცხვრებისა და თხების საერთო რაოდენობის (სააგენტოში არსებული 2017 წლის 10 თვის მონაცემებით, დაკლული იქნა - 344 000 სული წვრილფეხა პირუტყვი. აღნიშნული მონაცემით, 2017 წელს სავარაუდოდ დაკლული იქნება 412 800 წრპ) სულ გამოკვლეული უნდა იქნას არანაკლებ 0,05 % (207 ნიმუში). აქედან ჯგუფი „ა“ – 0,01 % (41 ნიმუში). „ა“ ჯგუფის ნივთიერებების (სუბსტანციების) თითოეული ქვეჯგუფისათვის კონტროლი განხორციელდება ამ ჯგუფისათვის განსაზღვრული ნიმუშების საერთო რაოდენობის არანაკლებ 5%-ში (ლაბორატორიული შესაძლებლობებიდან შესაბამისად). სულ სურსათის დეპარტამენტთან შეთანხმებით გამოკვლეული იქნება 10 ნიმუში;

ფრინველის ნიმუშების რაოდენობა - ყოველ 200 ტონა წლიურ პროდუქციაზე (დაკლული წონა) სულ მცირე 1 ნიმუში. სააგენტოში არსებული 2017 წლის 10 თვის მონაცემებით, დაკლული იქნა 3 117 034 სული ფრინველი, 2017 წლის განმავლობაში სავარაუდოდ დაკლული იქნება 3 740 502 ფრთა. ერთი ფრთის დაკლული წონის (1,2 კილოგრამი) გადაანგარიშებით დაკლული წონა დამრგვალებულად შეადგენს 4 488 ტონას, შესაბამისად სულ გამოკვლეული უნდა იქნას 23 ნიმუში. აქედან ჯგუფი „ა“ – საერთო რაოდენობის 50% (11 ნიმუში). ფერმის დონეზე აღებული ნიმუშების რაოდენობა ნიმუშების საერთო რაოდენობის 1/5-ს (2 ნიმუში); „ა“ ჯგუფის ნივთიერებების (სუბსტანციების) თითოეული ქვეჯგუფისათვის კონტროლი განხორციელდება ამ ჯგუფისათვის განსაზღვრული ნიმუშების საერთო რაოდენობის არანაკლებ 5%-ში (ლაბორატორიული შესაძლებლობებიდან შესაბამისად). სულ გამოკვლეული იქნება 3 ნიმუში;

ფერმაში წარმოებული თევზის ნიმუშების რაოდენობა - ყოველი 100 ტონა წარმოებული პროდუქტიდან არანაკლებ 1 ნიმუში. ოპერატიულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით 2016 წელს სულ ფერმებში თევზის წლიური წარმოება შეადგენს დაახლოებით 1,000 ტონას, სულ გამოკვლეული უნდა იქნას შესაბამისად 8 ნიმუში. აქედან ჯგუფი „ა“ – ნიმუშების საერთო

რაოდენობის 1/3; (3 ნიმუში). თუმცა ამავდროულად გამოკვლეული უნდა იქნას რეგისტრირებული მეურნეობების არანაკლებ 10%. ჩვენს ხელთ არსებული ინფორმაციით სულ რეგისტრირებულია 70 მეურნეობა, შესაბამისად 7 ნიმუში. გამოვლენილი ნივთიერებები (სუბსტანციები) და საანალიზო ნიმუშები უნდა დაჯგუფდეს ამ ნივთიერებათა (სუბსტანციათა) სავარაუდო გამოყენების მიხედვით (ლაბორატორიული შესაძლებლობებიდან შესაბამისად). სულ გამოკვლეული იქნება 10 ნიმუში.

7. ნიმუშების აღება (დაავადების დასადგენად) - ნიმუშების აღება მოხდება ცხოველთა ჯანმრთელობის საექვო სტატუსის შემთხვევებში მათი გამოკვლევის მიზნით პასიური ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობის ფარგლებში, სავარაუდოდ შემდეგ დაავადებებზე:

- ა) ბრუცელოზი- გამოვლენა და დადასტურება;
- ბ) ბრუცელოზი -დაავადების აღმძვრელის ტიპირება;
- გ) Q ცხელება- დაავადების/ანტისხეულების აღმოჩენა;
- დ) ცოფი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ე) ტუბერკულოზი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა (ბაქტერიოლოგია);
- ვ) ჯილეხი-დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა (ქსოვილოვანი მასალა);
- ზ) ჯილეხი-დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა (ნიადაგი, სხვა);
- თ) თურქული დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ი) ფრინველის გრიპი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა ;
- კ) ნიუკასლის დაავადება- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ლ) პიროპლაზმიდოზები- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- მ) ღორის აფრიკული ცხელება- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ნ) ღორის აფრიკული ცხელება- დაავადების საწინააღმდეგო ანტისხეულების აღმოჩენა;
- ო) ღორის კლასიკური ცხელება-დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- პ) ღორის წითელი ქარი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ჟ) პასტერელოზი - დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- რ) ლეიშმანიოზი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ს) მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარული დერმატიტი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ტ) წვრილფეხა პირუტყვის ჭირი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- უ) ცხვრისა და თხის ყვავილი - დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;

- ფ) ცხვრისა და თხის კონტაგიოზური ექტიმა- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ქ) აუესკის დაავადება -დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ღ) ნეკრობაქტერიოზი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ყ) ბრადზოტი- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- შ) ენტეროტოქსემია- დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ც) ემფიზემატოზური კარბუნკული-დაავადების აღმძვრელის აღმოჩენა;
- ძ) ლეპტოსპიროზი;
- წ) ტრიქომონოზი;
- ჭ) თევზის პარაზიტული დაავადებები (პროტოზოები, არაქნოზები, ჰელმინთები);
- ხ) თევზის აერომონოზი;
- ჯ) ნოზემატოზი;
- 3) აკარაპიდოზი;
- 3¹) ამერიკული სიდამპლე;
- 3²) ევროპული სიდამპლე;
- 3³) ფუტკრის ჰემორაგიული სეპტიცემია.

3⁴) აქტიური ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობის ფარგლებში დაიწყება თევზის ვირუსული ჰემორაგიული სეპტიცემიის (VHS) და სისხლმბადი ქსოვილის ინფექციური ნეკროზის (IHN) გამოვლენისა და დადასტურებისთვის თევზის ფერმების აღრიცხვა, კლინიკური შემოწმება, ზონის ან აუდიარებელი ზონის ფერმის აღიარების სტატუსის შენარჩუნების მიზნით ნიმუშების აღება.

8. ცოცხალი ცხოველებით მოვაჭრე აგრარული ბაზრების/ბაზრობების კონტროლი.

2018 წლიდან ცოცხალი ცხოველებით მოვაჭრე ბაზრებსა და ბაზრობებში განხორციელდება: მათ მოწყობასთან, ცხოველთა ჯანმრთელობასთან, ჩანაწერების წარმოებასა და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შემოწმება.

მუხლი VII. მოსალოდნელი შედეგები.

პროგრამის განხორციელება ხელს შეუწყობს ქვეყანაში ეპიზოოტიური კეთილსაიმედოობის შენარჩუნებას, ცხოველის, ცხოველისა და ადამიანისათვის საერთო

დაავადებების პრევენციასა და კონტროლს, ცხოველთა შესახებ ინფორმაციის მოპოვებას და მიკვლევადობის განხორციელებას, ეკონომიკური ზიანის მინიმიზირებას, სამომხმარებლო ბაზარზე უვნებელი ცხოველური წარმოშობის პროდუქტების განთავსებას, საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების ხელშეწყობას. საქართველოს ვეტერინარულ-ფარმაცევტულ ბაზარზე არარეგისტრირებული, ფალსიფიცირებული, ვადაგასული და გამოსაყენებლად უვარგისი ვეტერინარული პრეპარატების გამოვლენასა და რეალიზაციის აღკვეთას - შესაბამისად ხარისხიანი ვეტერინარული პრეპარატების მიმოქცევას, ასევე ვეტერინარული ფარმაციის სფეროში ბიზნესოპერატორების მიერ საქმიანობის მართებულად წარმართვას. მავნე სურსათის ბაზარზე განთავსების ფაქტების მინიმიზირებას. პირველად წარმოებაში (ფერმებში), ცოცხალ ცხოველებში ზოგიერთი ნივთიერებისა და მათი ნარჩენების არსებობის მიზეზების გამოვლენა, შესწავლა - გამოკვლევა შემდგომი ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით. ცხოველების საექსპორტო პოტენციალის გაზრდას. მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონლის სადგომებში დარღვევების მინიმიზება.